

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

*Присвячено 215-річчю заснування
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 05.11.2019 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 22 листопада 2019 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 145 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019.

© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2019.

© Васильєва М.П., 2019.

Макар Л.М. ДІЄВІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ В РОБОТІ З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ.....	31
Митцева О.С. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	33
Печерських Т.П. САМООРГАНІЗОВАНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР – ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	34
Свічкач В.Р. СУСПІЛЬНО-КОРИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІТЕТІВ ПОЛІПШЕННЯ ПОБУТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ.....	36
Шеплякова І.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	38
ТЕЗИ здобувачів вищої освіти	41
Авдашкова А.І. АНАЛІЗ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЯПОНІЇ.....	41
Артюшенко В.В. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЕТНОПЕДАГОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	42
Барбіна Ю.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	43
Борсук Т.О. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ДИСМОРФОМАНІЇ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	43
Бувалкіна Ю.С. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	45
Буркова М.В. АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ У ДІТЕЙ-СИРІТ.....	47
Візіренко О.В. СОЦІАЛЬНО–ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	48
Галас Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	49
Герасименко А.Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Голуб Д.Ю. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	51

статистичними даними МВС України упродовж останніх десяти років рівень дитячої злочинності виріс удвічі. Загалом на обліку правоохоронних органів перебувають близько 70 тисяч неповнолітніх. Це зумовлює необхідність теоретичного аналізу девіантної поведінки підлітків як актуальної соціальної проблеми, зокрема задля розробки ефективної системи корекційної соціально-педагогічної роботи щодо її подолання.

На основі аналізу наукових праць М. Волошенко, Л. Тюпті «соціальну корекцію» визначено як діяльність соціального суб'єкта з виправлення тих особливостей психологічного, педагогічного і соціального плану, що не відповідають прийнятим у суспільстві моделям і стандартам. Корекційний соціально-педагогічний вплив може здійснюватися за такими напрямками, як: відновлення (відтворення тих якостей соціального суб'єкта, що переважали до появи відхилення); компенсування (посилення якостей діяльності соціального суб'єкта, що можуть замінити втрачене в результаті певних порушень); стимулювання (активізація позитивних якостей, діяльності соціального суб'єкта, формування визначених ціннісних орієнтацій, установок окремих індивідів, створення позитивного емоційного фону і відносин у мікросоціумі) та виправлення (заміна негативних властивостей, якостей соціального суб'єкта на позитивні).

Слід зазначити, що забезпечення ефективної корекційної соціально-педагогічної роботи з підлітками девіантної поведінки є комплексною соціальною проблемою, вирішення якої вимагає залучення до взаємодії різних соціальних інституцій. При цьому провідна роль у цьому процесі належить фахівцям соціальної галузі, і, насамперед, соціальному педагогові закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Це, у свою чергу, зумовлює потребу в професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної галузі до роботи з корекції девіантної поведінки підлітків в умовах ЗЗСО.

Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що теоретичні аспекти професійної підготовки фахівців соціальної галузі розкрито у працях вітчизняних (Р. Вайнола, М. Васильєва, Н. Кабусь, В. Костіна, О. Карпенко, В. Поліщук, С. Харченко та ін.) та закордонних (О. Абдуліна, М. та Ю. Галагузови, В. Сластьонін, О. Холостова та ін.) учених. Проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з різними соціальними суб'єктами частково репрезентовано в дослідженнях О. Волошенко, І. Зверєвої, М. Малькової, І. Романюка, І. Сидорук та ін.; до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками – М. Ярошко. Проте, недостатньо розробленими залишилися технологічні аспекти роботи соціального педагога з корекції девіантної поведінки підлітків в умовах ЗЗСО. Також потребує удосконалення комплекс засобів підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до визначеної роботи.

Таким чином, удосконалення системи корекційної соціально-педагогічної роботи з підлітками девіантної поведінки у ЗЗСО є актуальною соціальною проблемою. Ефективність такої роботи у ЗЗСО залежить від комплексності корекційного впливу та професіоналізму суб'єктів, які його здійснюють, насамперед, фахівців соціальної галузі. Отже, необхідним є забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до корекції девіантної поведінки підлітків, зокрема у закладі загальної середньої освіти.

Голуб Д.Ю.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

На даному етапі розвитку людства комп'ютерні технології дуже міцно закріпилися у нашому житті. Багато людей, а частіше саме молодь та підлітки, не можуть уявити свого

існування без комп'ютера, його функцій та похідних від нього гаджетів. В Україні існує потреба у первинній профілактиці комп'ютерної залежності у підлітків в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) з метою усунення ризику розвитку негативного соціального явища комп'ютерної адикції. Вирішити це питання можна за допомогою комплексної соціально-педагогічної програми, яка є дієвим засобом попередження комп'ютерної адикції старших підлітків.

Аналіз наукових джерел свідчить, що існують технології роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків у ЗЗСО (Н.В. Сергєєва), однак вони були апробовані лише у межах наукового дослідження і не мають постійного практичного втілення у закладах освіти. В Україні комплексних програм соціально-педагогічної діяльності, які могли би підтвердити свою ефективність та педагогічність, виявлено не було.

Під комплексною програмою соціально-педагогічної діяльності розуміємо систему пов'язаних між собою за соціально-педагогічним напрямом і змістом соціально-педагогічної роботи заходів, що реалізуються групою суб'єктів, які організовують співробітництво з індивідом чи соціальною групою в прогнозованих чи спонтанних умовах з метою досягнення оптимального результату. Комплексна програма соціально-педагогічної діяльності з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків в ЗЗСО є науково обґрунтованою діяльністю, що являє собою систематизовану за етапами програму, спрямовану на оптимізацію соціально-педагогічної діяльності щодо профілактики комп'ютерної залежності у старших підлітків. Означена програма орієнтована на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку особистості, її залучення до різних видів активності, розкриття внутрішнього потенціалу старших підлітків, й спрямована на зміну ціннісної орієнтованості суб'єкта, що дозволить попередити його негативну інтеграцію до віртуального світу.

Метою комплексної програми соціально-педагогічної діяльності з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків є попередження цього соціального явища, виявлення та розвиток у неповнолітніх позитивної ціннісної орієнтованості на життя без надмірного негативного застосування комп'ютера та похідних від нього гаджетів у життєдіяльності.

Комплексна програма соціально-педагогічної діяльності з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків в умовах ЗЗСО актуальна та значуща для сучасних підлітків, тому є потреба в її розробці. На даному етапі нашого дослідження була створена та апробована (на базі ЗЗСО) технологія роботи соціального педагога, яка складається з трьох етапів: констатуючий, формуючий та контрольний.

Констатуючий та контрольний етап створені для проведення діагностичної програми, яка визначила рівні наявності чи ризики виникнення та розвитку комп'ютерної адикції у старших підлітків. Дослідження засвідчило, що рівень ризику розвитку справжньої залежності є досить високим та перевищує середні показники.

Формуючий етап технології та орієнтований на вирішення таких завдань: 1) просвітництво учнів щодо існування явища комп'ютерної залежності та ознайомлення з її проявами; 2) розвиток в учнів позитивної ціннісної орієнтованості на життя без надмірного застосування комп'ютера у життєдіяльності. Етап передбачає проведення таких заходів: просвітницького «Комп'ютерне суспільство» та профілактичного «Стоп, віртуальність!». Також було проведено рольову гру «Служба допомоги», яка дозволила підліткам виявити свої проблеми (через які вони надмірно проводять час за комп'ютером) та вправу «У валізу не поміститься комп'ютер» – це дало можливість старшим підліткам порівняти своє віртуальне життя та розмаїття сфер позитивної соціалізації в реальному житті. Також на цьому етапі слід проводити роботу з батьками та педагогічним колективом. Так, педагогів доцільно залучити до оцінювання результативності соціально-педагогічної програми, а для батьків було розроблено пам'ятки «Як попередити комп'ютерну залежність вашої дитини?» та батьківська година «Чим займається моя дитина за комп'ютером: що робити та як розмовляти».

Контрольний етап технології соціально-педагогічної діяльності з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків у ЗЗСО має на меті проведення повторного діагностування для того, щоб виміряти та відстежити динаміку змін у розвитку позитивної

ціннісно-орієнтаційної системи життя підлітків без надмірного та негативного проведення часу з комп'ютерною технікою. На цьому етапі відбувається оцінка ефективності технології профілактики, вносяться пропозиції щодо корекції складу комплексної програми та технології, її змісту, форм проведення заходів тощо.

Таким чином, комплексна програма соціально-педагогічної діяльності з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків у закладі загальної середньої освіти знаходиться на стадії розробки й має ґрунтуватися на різноманітних формах та методах роботи, які повноцінно наповнюють профілактичну діяльність на первинному рівні. Результати апробації технології засвідчили, що вона є досить ефективною, проте потребує розширення форм та методів роботи для підвищення результативності діяльності з профілактики комп'ютерної залежності старших підлітків.

Гольфельд Т.Г.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Соціально-економічний розвиток будь-якої держави залежить від виваженої соціальної політики й створення міцної системи державних стандартів і соціальних гарантій щодо захисту різних категорій населення. Особливо це стосується багатодітних сімей, в якій батьки виховують трьох і більше дітей. Саме такі сім'ї є основою вирішення демографічних проблем та показником соціального благополуччя країни.

Серед найважливіших законів, що становлять правову основу соціально-педагогічного супроводу багатодітної родини, слід відзначити такі закони України: «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Про охорону дитинства». Базові механізми її реалізації розкрити у постановах Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)», «Порядок здійснення соціального супроводу центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах».

Аналіз нормативної бази дозволив визначити, що соціально-педагогічний супровід багатодітної сім'ї передбачає: здійснення соціальної допомоги (додаткові виплати, відпустка, безкоштовне оздоровлення дітей, навчання у позашкільних закладах та пільгові умови для вступу до вищих закладів; безкоштовний проїзд усіма видами міського транспорту; пільги на харчування дітей у шкільних закладах та дитячих садочках; пільги щодо плати за користування житлом, комунальні виплати); надання соціальних послуг (інформаційні, психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, юридичні, соціально-економічні); соціальне виховання (створення умов та проведення заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду); психологічну, соціальну та юридичну підтримку (надання професійної допомоги у розв'язанні проблем); консультування (збереження, підтримку, захист здоров'я членів сім'ї).

Нормативно-правові аспекти проблеми розглядаються в контексті положень законів України, в яких зазначається, що при здійсненні соціально-педагогічного супроводу багатодітної сім'ї надаються такі послуги, як: інформаційні послуги (довідкові послуги про соціальні виплати, умови отримання допомоги, надання контактів служб для звернення за допомогою); психологічні послуги (діагностика, консультація з питань психічного здоров'я, надання порад, навчання долати труднощі, організація груп взаємодопомоги, корекція та реабілітація); соціально-педагогічні послуги (навчання батьків методам виховання,